

*Пандас А.В., к.е.н., доцент кафедри економіки
підприємства,
Одеська державна академія будівництва
та архітектури, м.Одеса, Україна*

Міські агломерації як фактор сталого розвитку регіону

Сучасні економічні реалії вимагають альтернативи укоріненіми напрямками руху населених пунктів України, зростає потреба в цілеспрямованому регіональному просторовому розвитку, формуванні потужних урбанізованих територій, які були б центрами тяжіння капіталів, інноваційних проектів та кадрів. Виникає необхідність створення багатокomпонентних систем територіально зближених соціально-економічно взаємопов'язаних населених пунктів, що характеризуються за функціональним фактором, як монофункціональні та поліфункціональні. Слід зазначити, що створення таких систем необхідно не тільки для підвищення конкурентоспроможності регіонів, но і для вирішення вже наявних проблем поселень.

Багатокomпонентні системи здатні забезпечити гармонійний, більш високий рівень просторового розвитку регіону є міські агломерації, що являє собою надзвичайно розвинену і складну форму просторово-економічної інтеграції. Шляхом формування єдиного урбанізованого простору забезпечуються нові можливості для розвитку економіки (диверсифікація і інвестиційна привабливість) і суспільства (нова якість життя) шляхом створення більш різноманітного ринку праці, більш ємного споживчого ринку, концентрації і узгодження пріоритетних проектів розвитку базових інфраструктур. [1, с.45].

Термін «агломерація» стосовно до розселення був ведений французьким географом М. Руже (1973 р.). Агломерація, по Руже, виникає тоді, коли концентрація міських видів діяльності виходить за межі адміністративних кордонів і поширюється на сусідні населені пункти. [2, с.72]

Згідно законодавчого поля України, міська агломерація – компактне територіальне розміщення міських населених пунктів, об'єднаних інтенсивними господарськими, трудовими і культурно-побутовими зв'язками. [3].

Основоположним в агломеруванні є групування міських і сільських поселень, навколо одного або декількох міст-ядер, таким чином міська агломерація може бути моноцентричною або поліцентричною. У першому випадку ядром агломерації виступає велике місто, у другому випадку їм є кілька міст (конурбація), виконуючи організаційну та регулюючу роль, виступаючи як центр формування нових ринкових структур, поширення інновацій та підготовки кадрів, забезпечуючи мобільність всієї багатокомпонентної системи в умовах постійно мінливої кон'юнктури ринку.

В силу цього, в сферу уваги забудовників, стали входити приміські території і найближчі супутники найбільших міст. Крім того, все більш явно спостерігаються процеси переміщення виробництв з центрів великих міст в передмістя. Комерційна нерухомість (промислові виробництва, офісні, складські будівлі, торговельні комплекси) розміщуються у приміській зоні, а також йде процес освоєння прилеглих міст-супутників.

Формування сучасних міських агломерацій забезпечує наступні ефекти:

1. Масштаб регіональної економіки у вигляді розвиненого регіонального ринку.
2. Підвищення інвестиційної привабливості.
3. Розвиток ринку праці (різноманітність можливостей для роботодавців і працівників, нарощування професійної компетенції).
4. Розвиток інноваційної інфраструктури (будівництво нових енергопотужностей, транспортних комплексів, логістичних центрів, інформаційних вузлів).

Однак, процес формування міських агломерацій, його послідовність вимагають постановки і конкретизації ряду завдань. До них можна віднести:

- проведення загального аналізу розвитку територій, що примикають до міста, їх специфіки, включаючи вивчення проблем демографії, економіки, екології та інших;
- виділення основних функціональних зв'язків міста з прилеглими територіями (економічних, інфраструктурних, міграційних, рекреаційних, природоохоронних та інших), тенденцій розвитку, стійкості і рівня сформованості, а також відбір та обґрунтування факторів, що впливають на них.

Отже, процес виникнення та розвитку міських агломерації є наслідком урбанізації та носить загальносвітовий глобальний характер. Українські реалії посилюють актуальність впровадження даного процесу на регіональному рівні та виникає певний інтерес до практичних рекомендацій щодо його розвитку в регіональній економіці з урахуванням накопиченого світового досвіду. З цього випливає необхідність формування чіткого механізму формування та регулювання міських агломерацій на основі наявного потенціалу, а також врахування потреб міста та прилеглих поселень, що дозволить забезпечити сталий розвиток територій, раціональне використання їх ресурсів, дотримання екологічної рівноваги в місті та навколишньому просторі.

Даний механізм повинен включати наступні стратегічні спрямованості:

- взаємодія економічного, соціального, містобудівного та іншого розвитку, що сприяє формуванню єдиного цілісного агломераційного простору. Ухвалення взаємопов'язаних і економічно обґрунтованих нормативних рішень. Обговорення проблем і створення координаційної діяльності;
- розробка правових механізмів регулювання економічної та містобудівної діяльності. Створення системи містобудівної документації – основи розвитку планувальної структури та інших підсистем;
- створення механізмів, що дозволяють ефективно використовувати і маневрувати природними, економічними, соціальними, трудовими, фінансовими, інформаційними та іншими ресурсами;

- форсований розвиток транспортних та комунікаційних інфраструктур, створення спільних логістичних центрів, а також забезпечення функціонування швидкісного громадський транспорт, що з'єднує між собою ядра агломерації з прилеглими населеними пунктами.

У порівнянні з містом агломерація є більш складною багатофункціональною міською системою, яка знаходить нові якості, просторову структуру, планування і має в своєму розпорядженні більші можливості для ефективного економічного та соціального розвитку.

Формування міської агломерації – тривалий, суперечливий і складний процес, що вимагає активних спільних дій її економічних суб'єктів, залучення та ефективного використання значних інвестицій. За допомогою агломерації як фактору економічного розвитку регіону територіальний устрій стає більш раціональним, зосереджуючи багато видів господарювання в найбільш адаптованих для їх функціонування ареалах. Агломерація сприятиме створенню взаємодії узгоджених і взаємопов'язаних систем поселень, залучений в економічних, культурно-побутових і інших зв'язках, які формуються на основі оптимального демографічного, виробничого, земельно ресурсного та іншого потенціалу, що забезпечує стійке і самостійний розвиток територій.

Література:

1. Власова Н. Ю. Городские агломерации: история и современность / Н. Ю. Власова // Метрополизация и городские сети: тез. докл. М.: Ин-т географии РАН, 2009
2. Стрельников А.И. Определение границ коммуникационной территории в городах и системах расселения для описания транспортной ситуации / А.И. Стрельников, З.Е. Меркулова // Транспортно-планировочная организация городов и групповых систем населенных мест /ЦНИИП градостроительства. М.: 1980. – с. 65-81
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2000 р. N 521 «Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст»